

Gárdonyi Géza:
HOGYAN KÉSZÜL A KALÁRIS?

A kaláris más szóval: üveggyöngy.

Gyermekkoromban sokszor forgattam a gyöngyöt a kezemben, és eltűnődtem azon a kérdésem, hogy hogyan csinálják? Én ugyan, ha ezer esztendeig élnék is, meg nem tudnék csinálni egy ilyen gyöngyszemet. Így gondolkoztam.

Láttam aztán, hogy hogyan készül.

Az üvegyárban úgy folyik az üveg, mint a tejfel. De bezzeg nem lenne jó belenyúlni ebbe a tejfelbe: úgy megégetné az ember ujját, hogy egyszerre a szájába kapná.

Forró.

Az üvegmunkás belenyúl egy hosszú fapipával ebbe a folyékony üvegbe és kivesz belőle annyit, amennyi a pipa végére ráragad.

Uccu neki, belefúj a pipába. A folyékony üvegből egyszerre hólyag támad.

A másik munkás is hozzá ragasztja a hólyaghoz a maga pipáját, és húzzák-húzzák kétfelé.

Íme a nagy hólyag hurkaalakot ölt, aztán meg kolbásszá vékonyodik. De ők még tovább húzzák. Vékony már, mint a kötél; vékonyodik, vékonyodik, most már csak olyan vékony, mint a zsineg. Mikorra kihűl, vékony, hosszú cső lett a hólyagból.

Most ezt a csövet apró darabokra vagdalják, lesz belőle üvegekása. Az üvegekását beledobálják egy olyan üstbe, amelyik tele van szénporral. Itt kavargatják mindaddig, amíg az üvegdarabok lyukacskája meg nem telik szénporral.

Mire való ez?

Mindjárt meglátjuk a másik üstnél.

Ez a másik üst izzóra van hevítve. Itt a formátlan üveggyöngyöket megint kavargatják. Kivirem-keverem-kavarom. Részint a kavargatástól, részint a forróságtól letöredezik és gömbölyűre olvad az üveggyöngy. Mikor már mind gömbölyű, akkor lehútik, megmossák és felfűzik.

Így készül többnyire az apró gyöngy, és ebből az a sok szép kaláris, amit a lányok a nyakukon viselnek.

Vannak azonban fúvott gyöngyök is, amelyeknek üres a belsejük.

Ezeket vékony pipával fújják, s mikor már akkorák, mint a borsó, lepattintják a pipáról.

Van egy fajta gyöngy, amelyik hasonlít az igazgyöngyhöz, még pedig annyira hasonlít, hogy alig lehet megkülönböztetni.

Hát ez hogyan készül?

Egy francia ember ezelőtt kétszáz esztendővel észrevette, hogy mikor a keszeget mossák, annak a hasán levő finom apró pikkelyek ezüstösen csillognak a víz fenekén.

Kapja magát, összegyűjti ezt az ezüstös üledéket; befesti vele az átlátszó hólyagos üveggyöngyöt. Hát lám az üveggyöngy olyanná válik tőle, mint a drágagyöngy, amelyik a kagylóban terem a tenger fenekén.

Csak az volt a hiba, hogy ez a festék a vízben és melegben megint leporladozott.

Hanem aztán segítettek mások ezen a bajon is. Kitalálták ugyanis, hogy a pikkelyeket porrá kell törni és vízhólyaggal kell keverni.

Azóta így csinálják. De sok ezer halnak a pikkelye ragyog a gyöngyökben! De persze a hal nem bánja. Hogyan is bánna, mikor már megettük!